

NARODOWY
BANK POLSKI

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

I kwartał 2023 r.

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

I kwartał 2023 r.

Podsumowanie wyników ankiety

Pogorszenie się perspektyw makroekonomicznych i sytuacji gospodarstw domowych istotnie ograniczyły aktywność na rynku kredytowym w IV kwartale 2022 r. Banki zaostrzyły kryteria udzielania wszystkich rodzajów kredytów i zanotowały spadek popytu w większości segmentów rynku kredytowego, z wyjątkiem kredytów krótkoterminowych dla dużych przedsiębiorstw.

Na I kwartał 2023 r. banki zapowiadają utrzymanie dotychczasowych kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych i dla dużych przedsiębiorstw oraz zaostrzenie w przypadku kredytów konsumpcyjnych i dla MSP oraz oczekują spadku popytu w przypadku długoterminowych kredytów dla przedsiębiorstw i kredytów konsumpcyjnych.

Kredyty dla przedsiębiorstw

Polityka kredytowa: brak istotnych zmian kryteriów udzielania kredytów dla dużych przedsiębiorstw oraz zaostrzenie kryteriów wobec MSP uzasadniane pogorszeniem się prognoz sytuacji gospodarczej; brak istotnych zmian warunków kredytowania, z wyjątkiem zwiększenia marży dla kredytów o podwyższonym ryzyku.

Popyt na kredyt: spadek popytu na kredyty (z wyjątkiem kredytów krótkoterminowych dla dużych przedsiębiorstw), uzasadniany spadkiem zapotrzebowania na finansowanie inwestycji i zaostrzeniem warunków udzielania kredytów; większe zapotrzebowanie na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego pozytywnie wpłynęło na popyt.

Oczekiwania na I kwartał 2023 r.: dalsze zaostrzenie polityki kredytowej wobec MSP przy jednoczesnym utrzymaniu dotychczasowych kryteriów wobec dużych przedsiębiorstw; istotny spadek popytu na kredyty długoterminowe i niewielki wzrost na kredyty krótkoterminowe.

Kredyty mieszkaniowe

Polityka kredytowa: brak istotnych zmian kryteriów udzielania kredytów motywowany z jednej strony pogorszeniem się sytuacji gospodarczej, ale z drugiej spadkiem popytu na kredyt i prognozami na rynku mieszkaniowym; nieznaczne zaostrzenie niektórych warunków udzielania kredytów.

Popyt na kredyt: ponowny silny spadek popytu w wyniku m.in. pogorszenia się sytuacji gospodarstw domowych, zmian w wydatkach konsumpcyjnych oraz zaostrzenia kryteriów i warunków udzielania kredytów mieszkaniowych w poprzednich okresach.

Oczekiwania na I kwartał 2023 r.: brak istotnych zmian w polityce kredytowej i wielkości popytu na kredyty mieszkaniowe.

Kredyty konsumpcyjne

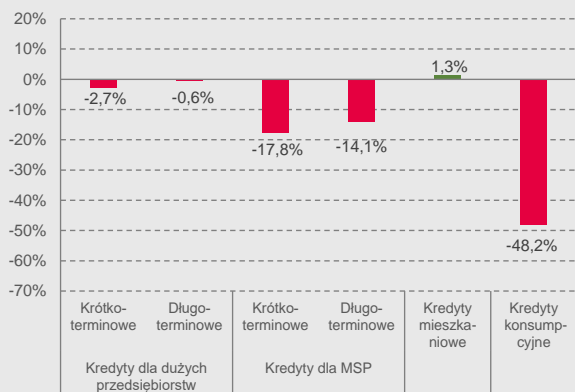
Polityka kredytowa: ponowne zaostrzenie kryteriów polityki kredytowej motywowane m.in. pogorszeniem się prognoz sytuacji gospodarczej; zaostrzenie większości warunków kredytowania, w tym podniesienie marży kredytowej i marży na kredyty obciążone podwyższonym ryzykiem.

Popyt na kredyt: ponowny spadek popytu na skutek pogorszenia się sytuacji gospodarstw domowych oraz zaostrzenia warunków udzielania kredytów.

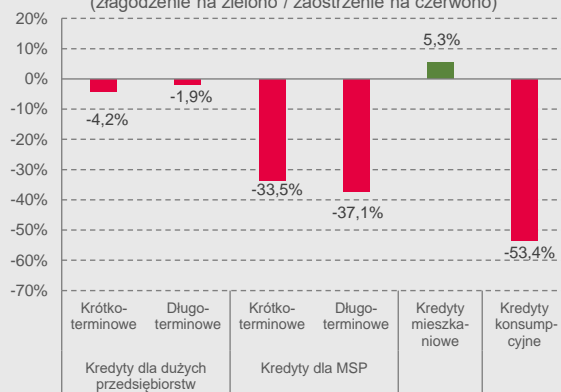
Oczekiwania na I kwartał 2023 r.: kontynuacja zaostrzania polityki kredytowej i dalszy spadek popytu.

Kryteria polityki kredytowej

Kryteria polityki kredytowej w IV kw. 2022 r.
(złagodzenie na zielono / zaostrożenie na czerwono)

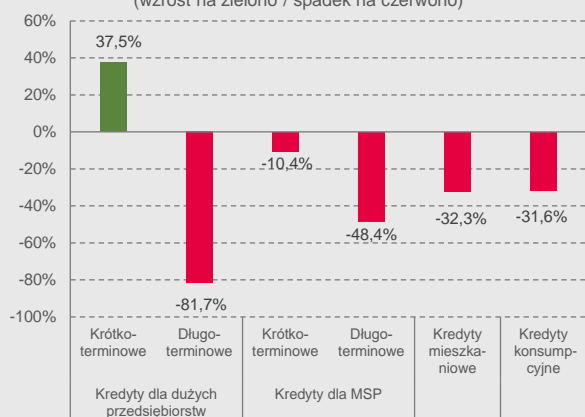

Kryteria polityki kredytowej - przewidywania na I kw. 2023 r.
(złagodzenie na zielono / zaostrożenie na czerwono)

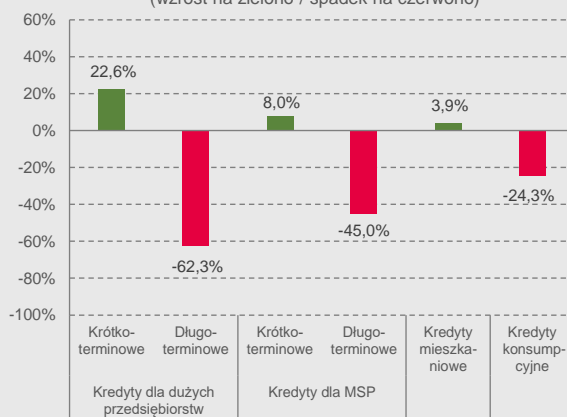

Popyt na kredyty

Popyt na kredyty w IV kw. 2022 r.
(wzrost na zielono / spadek na czerwono)

Popyt na kredyty - oczekiwania w I kw. 2023 r.
(wzrost na zielono / spadek na czerwono)

Wstęp

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona na początku stycznia 2023 r. wśród 23 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi około 90%.

Wyniki ankiety prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków na wszystkie pytania są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi, a następnie procentu netto, czyli różnicy między odpowiedziami obrazującymi przeciwne tendencje. Dodatkowo publikowana jest alternatywna miara odpowiedzi banków w postaci „wskaźnika rozproszenia”, definiowanego jako procent netto ważony zgodnie z intensywnością odpowiedzi, tj. wagą „100%” dla odpowiedzi oznaczonych jako „znacznie/znaczny” i wagą „50%” dla odpowiedzi oznaczonych jako „nieznacznie/nieznaczny”.

Zgodnie z przyjętą metodyką słowa określające ilość (większość, połowa, istotny odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

Jeżeli nie zaznaczono inaczej, przytaczane w tekście liczby oznaczające banki raportujące daną zmianę polityki kredytowej bądź popytu na kredyt odnoszą się do procentu netto.

Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w IV kwartale 2022 r., jak również przewidywania banków na I kwartał 2023 r.

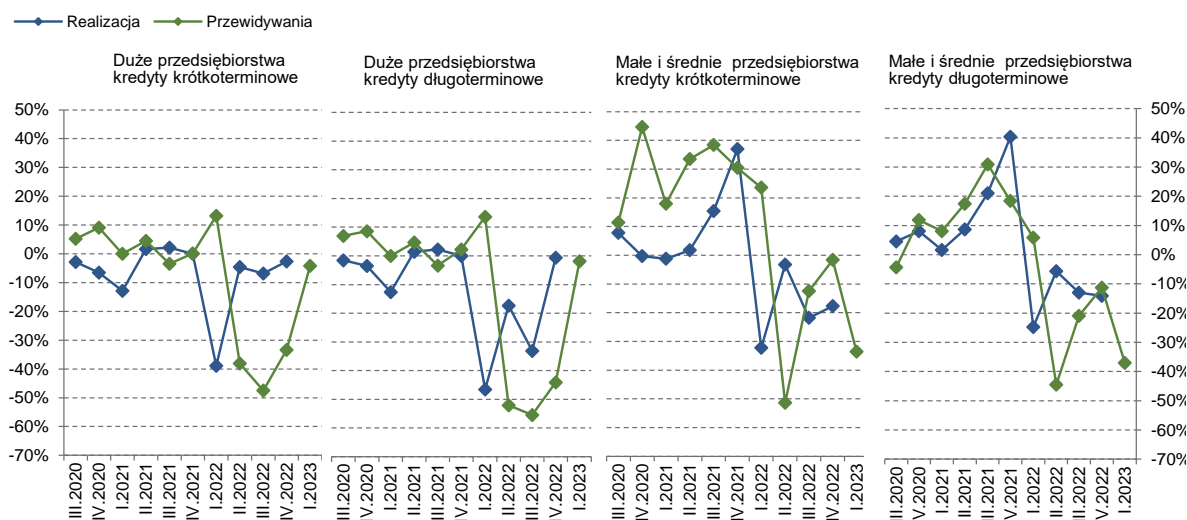
Wartości miar procenta netto i wskaźnika rozproszenia dotyczących poszczególnych pytań zamieszczone są na stronie internetowej NBP w osobnych plikach możliwych do pobrania.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W IV kwartale 2022 r. banki zaostrzyły kryteria udzielania krótko- i długoterminowych kredytów dla sektora MSP (procent netto odpowiednio: -18% i -14%, zob. wykres 1) i utrzymały je na dotychczasowym poziomie w stosunku do dużych przedsiębiorstw (procent netto odpowiednio: -3% i -1%).

Większość warunków udzielania kredytów dla przedsiębiorstw nie została zmieniona. Część banków zwiększyła marżę dla kredytów obciążonych większym ryzykiem (procent netto: -20%, zob. wykres 2) i zaostrzyła wymagania dotyczące zabezpieczenia (procent netto: -18%).

Wykres 1. Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

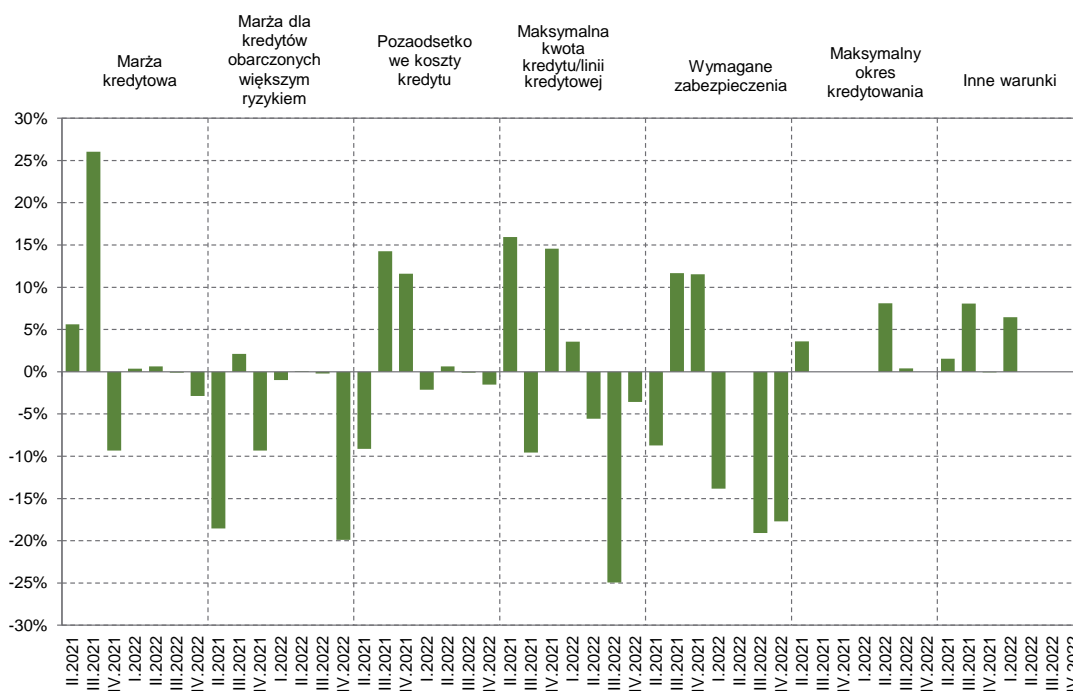

Wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają *procent netto*. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostwienie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

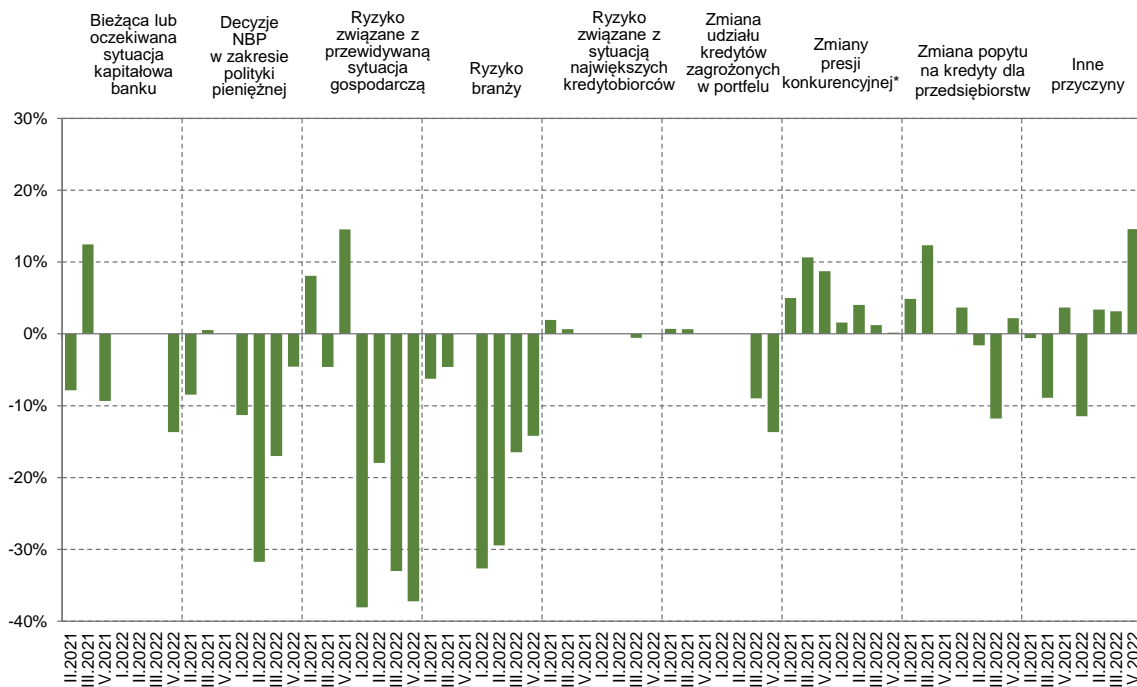
Ankietowane banki uzasadniały zaostwienie polityki kredytowej w IV kwartale 2022 r. przede wszystkim pogorszeniem się prognoz sytuacji gospodarczej kraju (procent netto: -37%, zob. wykres 3), a także wzrostem udziału kredytów zagrożonych w portfelu kredytowym, pogorszeniem się bieżącej lub oczekiwanej sytuacji kapitałowej banku oraz wzrostem ryzyka branży¹ (procent netto dla wszystkich czynników po -14%). Do nieobjętych ankietą czynników mających wpływ na złagodzenie polityki kredytowej pojedyncze banki zaliczyły m.in.: zmianę strategii banku, poprawę jakości procesów kredytowych i dostosowanie do zmian warunków rynkowych (procent netto: 15%).

¹ Banki wskazały na wzrost ryzyka w następujących branżach: wyroby chemiczne, produkcja wyrobów z drewna, budownictwo i deweloperzy mieszkaniowi, produkcja przemysłowa.

Wykres 2. Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

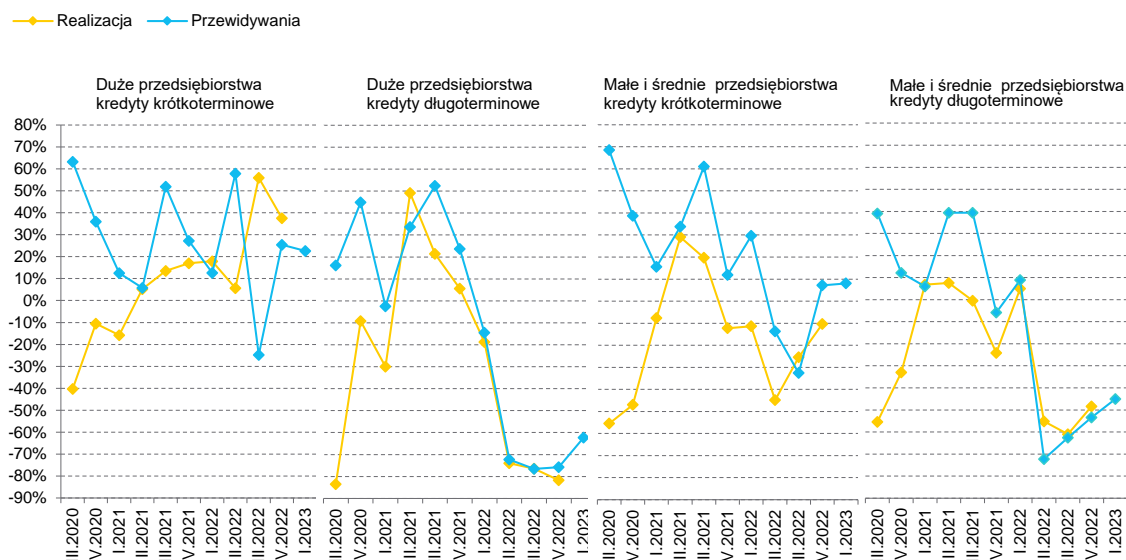
Wykres 3. Przyczyny zmian polityki kredytowej

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

W IV kwartale 2022 r. banki odnotowały spadek popytu w większości segmentów kredytu dla przedsiębiorstw. Zarówno duże przedsiębiorstwa, jak i MSP najbardziej ograniczyły zapotrzebowanie na kredyty długoterminowe (procent netto odpowiednio: -82% i -48%, zob. wykres 4). Podobnie jak w poprzednim kwartale zmiany popytu na kredyty krótkoterminowe były różnokierunkowe – duże przedsiębiorstwa zanotowały jego wzrost (procent netto: 38%) a MSP spadek (procent netto: -10%).

Wykres 4. Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

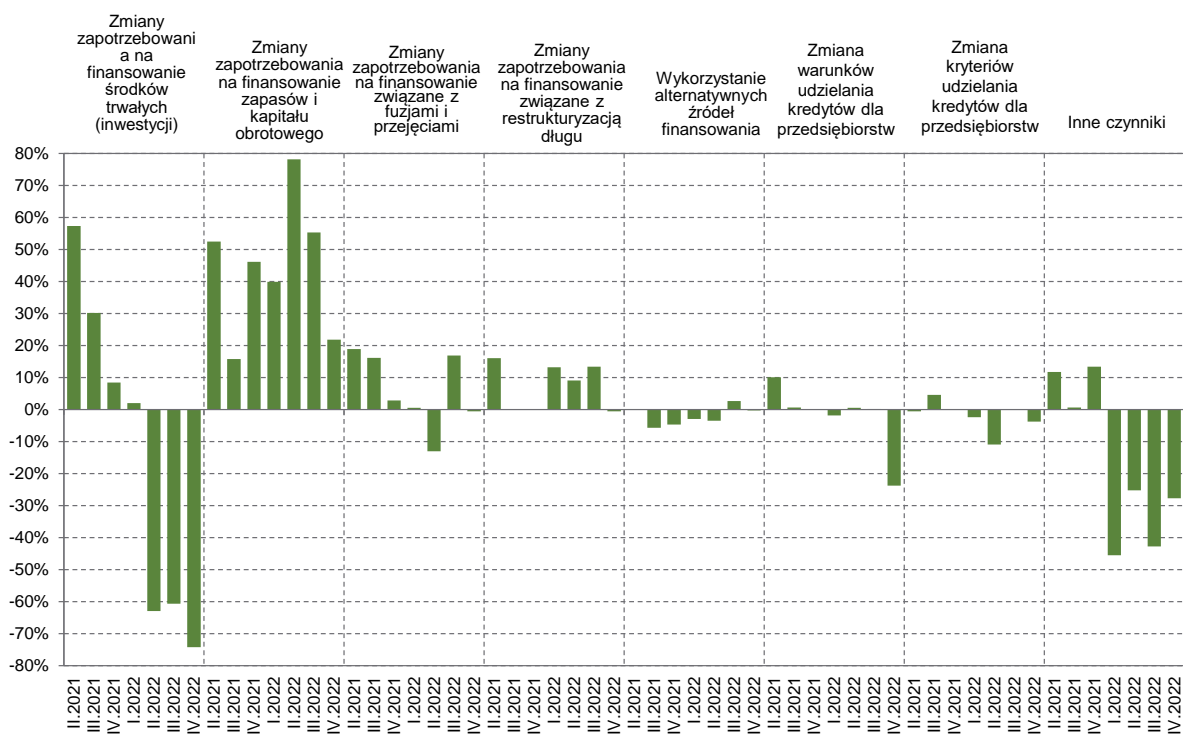

Na spadek popytu na kredyt ze strony przedsiębiorstw wpłynęło przede wszystkim zmniejszenie się zapotrzebowania na finansowanie inwestycji (procent netto: -74%, zob. wykres 5), a ponadto zaostrzenie warunków udzielania kredytów dla przedsiębiorstw (procent netto: -24%) i wzrost finansowania z własnych środków (procent netto: -14%). Pozytywnie na popyt oddziaływał natomiast wzrost zapotrzebowania na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego (procent netto: 22%). Do nieobjętych ankietą czynników mających wpływ na spadek popytu banki zaliczyły m.in.: wzrost ryzyka pojawienia się kryzysu energetycznego (procent netto: -28%).

W I kwartale 2023 r. banki planują dalsze zaostrzenie kryteriów kredytowania przedsiębiorstw, przy czym częściej w przypadku sektora MSP niż dużych przedsiębiorstw (procenty netto dla kredytów krótko- i długoterminowych, odpowiednio: sektor MSP: -34% i -37% oraz duże przedsiębiorstwa: -4% i -2%, zob. wykres 1).

Banki, podobnie jak w poprzedniej edycji ankiety, prognozują spadek, w tym w wielu przypadkach znaczny, popytu na kredyty długoterminowe dla przedsiębiorstw (procent netto dla dużych przedsiębiorstw: -62%, dla MSP: -45%, zob. wykres 4). Jednocześnie w I kwartale 2023 r. banki oczekują niewielkiego wzrostu popytu na kredyty krótkoterminowe (procent netto dla dużych przedsiębiorstw: 23%, dla MSP: 8%).

Wykres 5. Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

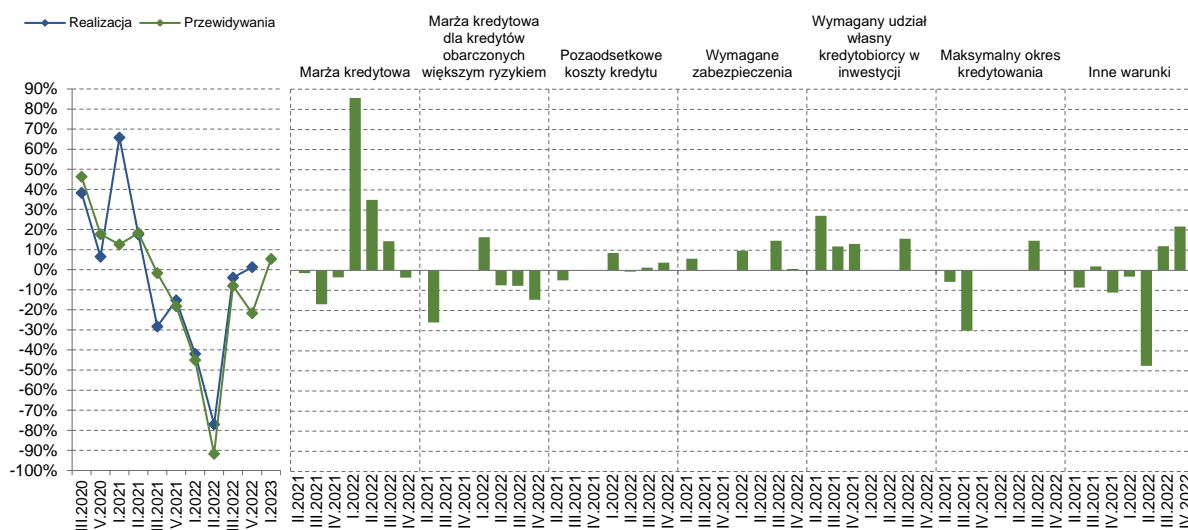

Kredyty dla gospodarstw domowych

Kredyty mieszkaniowe

W IV kwartale 2022 r. banki ponownie utrzymały dotychczasowe kryteria udzielania kredytów mieszkaniowych² (procent netto: 1%, zob. wykres 6) i nieznacznie zaostrzyły niektóre warunki kredytowania, w tym głównie zwiększyły marżę kredytową dla kredytów obciążonych większym ryzykiem (procent netto: -15%).

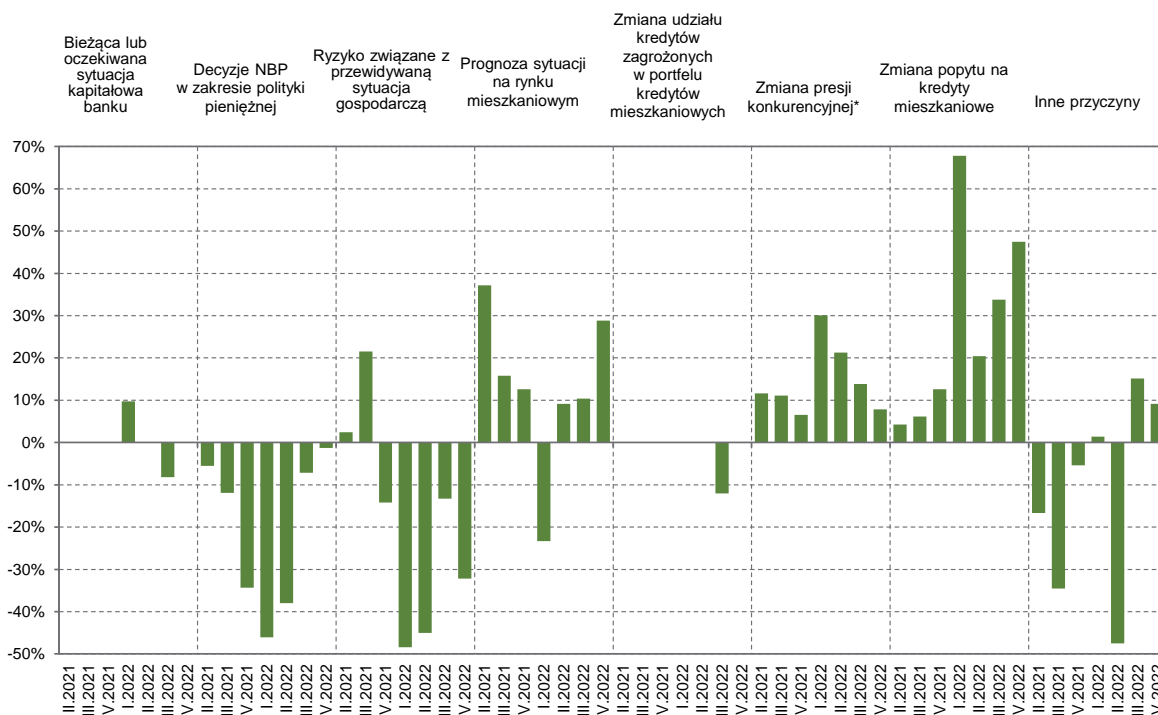
Wykres 6. Kryteria i warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

Ankietowane banki wskazywały, że do zaostrzenia polityki kredytowej skłaniało je przede wszystkim pogorszenie się prognoz sytuacji gospodarczej (procent netto: -32%, zob. wykres 7), a do łagodzenia polityki kredytowej – spadek popytu na kredyty mieszkaniowe (procent netto: 48%) i prognozy sytuacji na rynku mieszkaniowym (procent netto: 29%).

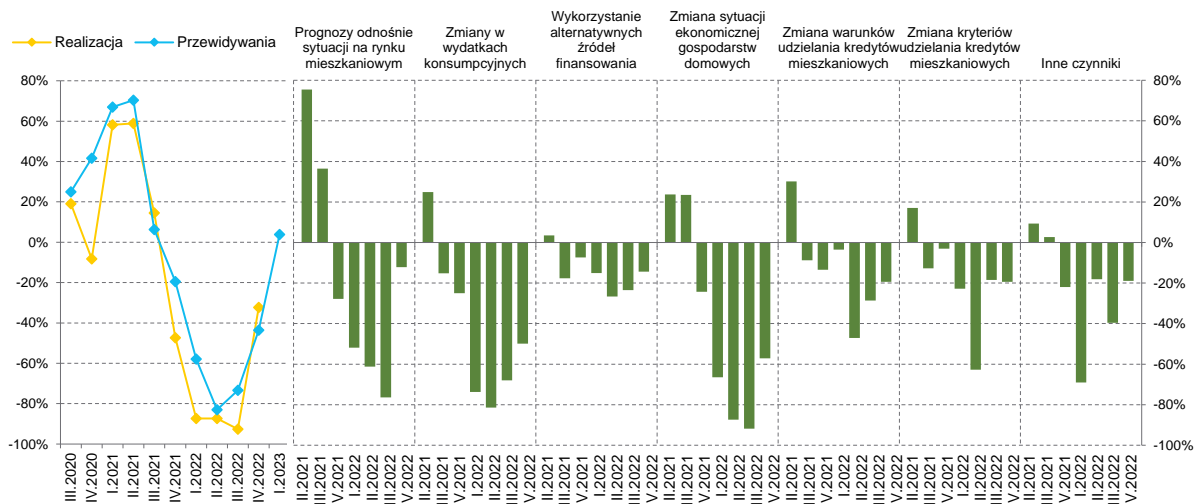
² Jednocześnie banki wymieniają przykłady łagodzenia kryteriów polityki kredytowej, które zaliczyły mylnie do warunków (nieobjętych ankietą), m.in. liberalizację polityki kredytowej względem klientów zatrudnionych na umowę zlecenie i wykonujących tzw. wolne zawody oraz rozszerzenie zakresu akceptowanych dochodów.

Wykres 7. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

*Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Wykres 8. Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

W IV kwartale 2022 r. banki odnotowały ponowny spadek popytu na kredyty mieszkaniowe (procent netto: -32%, zob. wykres 8), przy czym 35% ankietowanych banków uznało ten spadek za znaczny. Zdaniem banków przyczyniły się do tego głównie: pogorszenie się sytuacji gospodarstw domowych (procent netto: -57%), zmiany w wydatkach konsumpcyjnych (procent netto: -50%), a także zaostrzenie

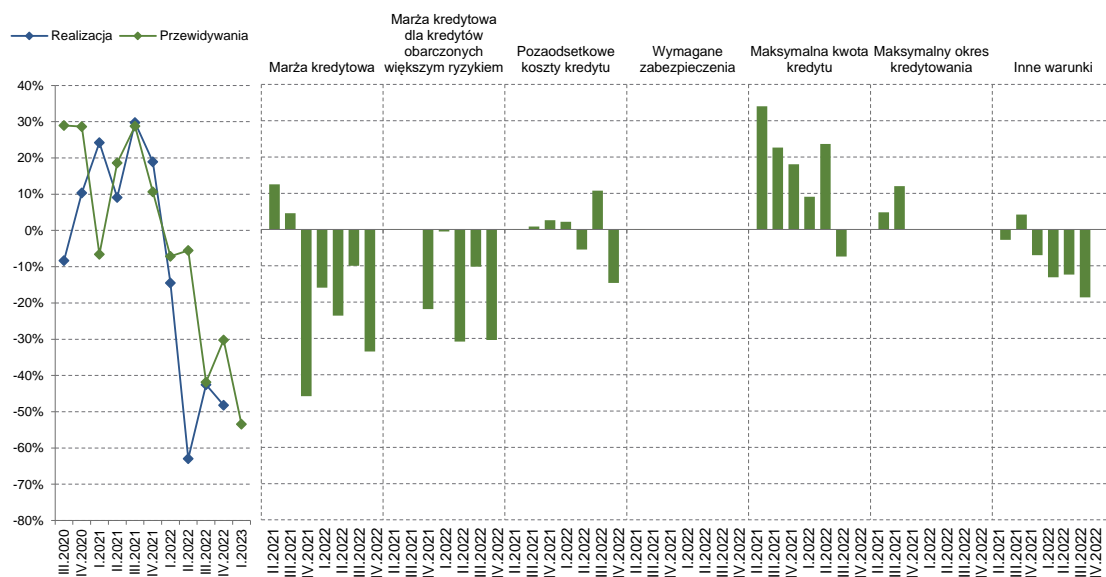
kryteriów i warunków udzielania kredytów [w poprzednich okresach] (procent netto obu czynników po -19%). Wśród nieobjętych ankietą czynników wpływających na spadek popytu na kredyty mieszkaniowe banki wskazały m.in.: wzrost inflacji, ryzyka stopy procentowej i perspektyw sytuacji gospodarczej w Polsce, a także zastosowanie się z końcem marca 2022 r. do wytycznych KNF ograniczających zdolność kredytową potencjalnych kredytobiorców (procent netto: -19%).

Na I kwartał 2023 r. większość banków deklaruje utrzymanie na dotychczasowym poziomie kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych (procent netto: 5%, zob. wykres 6), a także nie przewiduje zmian w popycie na te kredyty (procent netto: 4%, zob. wykres 8).

Kredyty konsumpcyjne

W IV kwartale 2022 r. banki ponownie zaostrzyły kryteria udzielania kredytów konsumpcyjnych³ (procent netto: -48%, zob. wykres 9) i większość wymienionych w ankiecie warunków kredytowania, w tym podniosły marżę kredytową na kredyty obciążone podwyższonym ryzykiem (procent netto: -31%, zob. wykres 9) i pozostałe kredyty (procent netto: -34%) oraz zwiększyły pozaodsetkowe koszty kredytu (-15%). Do nieobjętych ankietą zmian warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych banki zaliczyły m.in.: wprowadzenie ograniczenia w udzielaniu kredytów gotówkowych w kanałach zdalnych (procent netto: -27%).

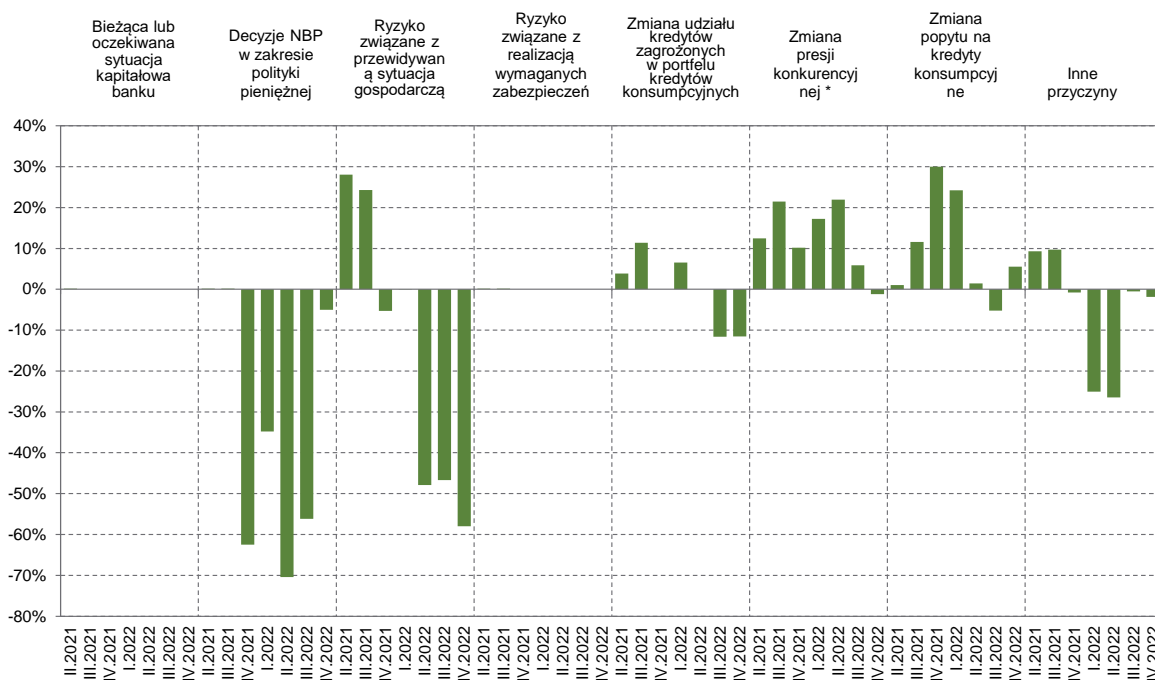
Wykres 9. Kryteria i warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

³ Jednocześnie banki wymieniają przykłady zmian kryteriów polityki kredytowej, które zaliczyły mylnie do warunków (nieobjętych ankietą), m.in. obniżenie akceptowanego poziomu DTI, podwyższenie minimalnej kwoty wydatków klienta.

W opinii ankietowanych instytucji do zaostrzenia polityki kredytowej przyczyniło się pogorszenie się prognoz sytuacji gospodarczej (procent netto: -58%, zob. wykres. 10), a także wzrost udziału kredytów zagrożonych w portfelu kredytów konsumpcyjnych (procent netto: -12%).

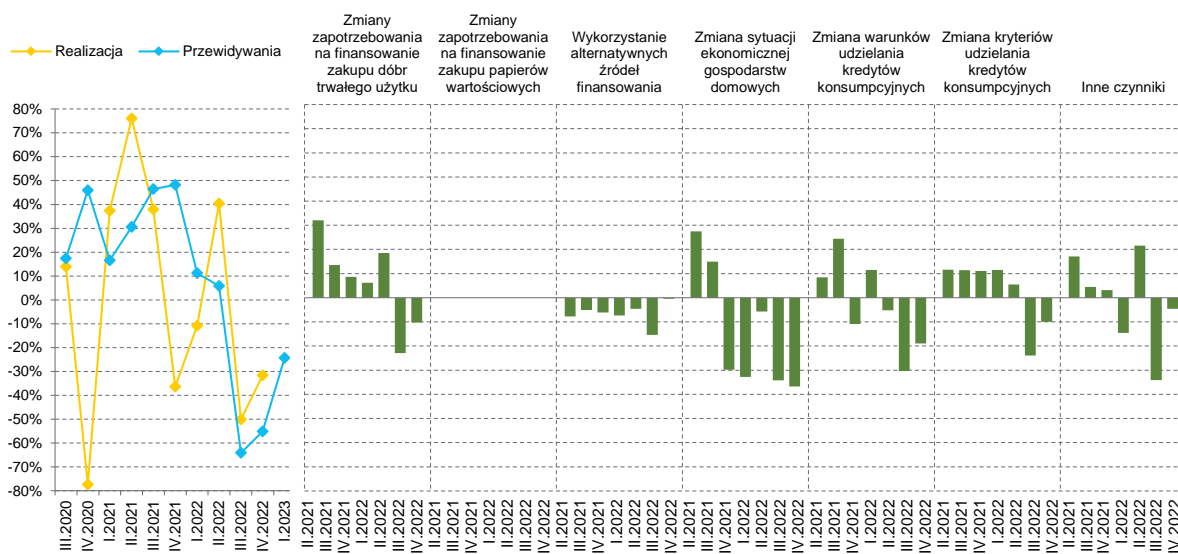
Wykres 10. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

*Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

W IV kwartale 2022 r. banki ponownie zaobserwowały spadek popytu na kredyty konsumpcyjne (procent netto: -32%, zob. wykres 11). W ich opinii zmniejszenie zapotrzebowania na kredyty konsumpcyjne wynikało głównie z pogorszenia się sytuacji gospodarstw domowych (procent netto: -37%), zaostrzenia warunków (procent netto: -19%) i kryteriów (procent netto: -10%) udzielania kredytów konsumpcyjnych oraz spadku zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku (procent netto: -10%).

Wykres 11. Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

W I kwartale 2023 r. banki planują kontynuować zaostrzenie kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto: -53%, zob. wykres 9) i jednocześnie obawiają się dalszego spadku popytu na te kredyty (procent netto: -24%, zob. wykres 11).

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie⁴.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 23 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania, i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1. Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności uwzględniona przy liczeniu wag

Nr. pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów.

Źródło: NBP.

⁴ Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego. Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

Poszczególne odpowiedzi na *wszystkie pytania* przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankieta⁵.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkami odpowiedzi pokazującymi przeciwne kierunki zmian oraz wskaźnik rozproszenia, definiowany jako procent netto ważony zgodnie z intensywnością odpowiedzi, tj. wagą „100%” dla odpowiedzi oznaczonych jako „znacznie/znaczny” i wagą „50%” dla odpowiedzi oznaczonych jako „nieznacznie/nieznaczny”. Wielkości te pokazują zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2. Sposób liczenia procentu netto

Nr. pytań	Definicja procentu netto
1, 8	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzenia kryteriów
2, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzenia warunków
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP.

⁵ Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na około trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

www.nbp.pl

